

Gyimóthy Gábor (Zollikerberg):
Öt értekezés-féle

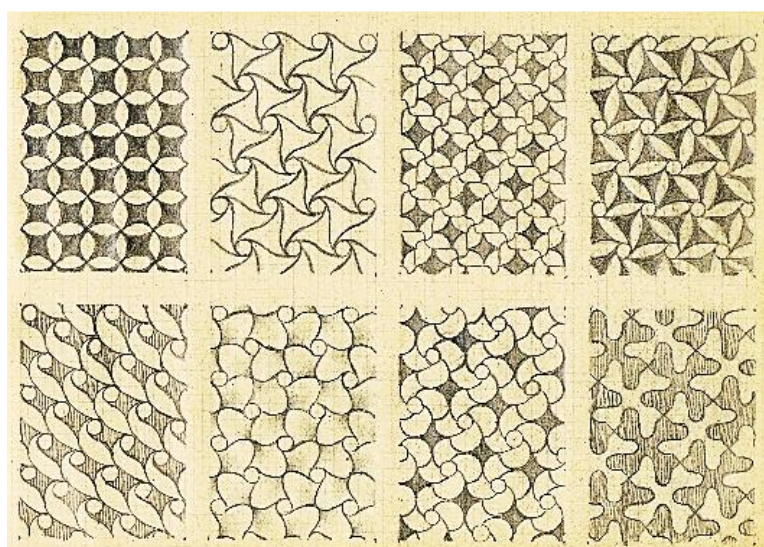
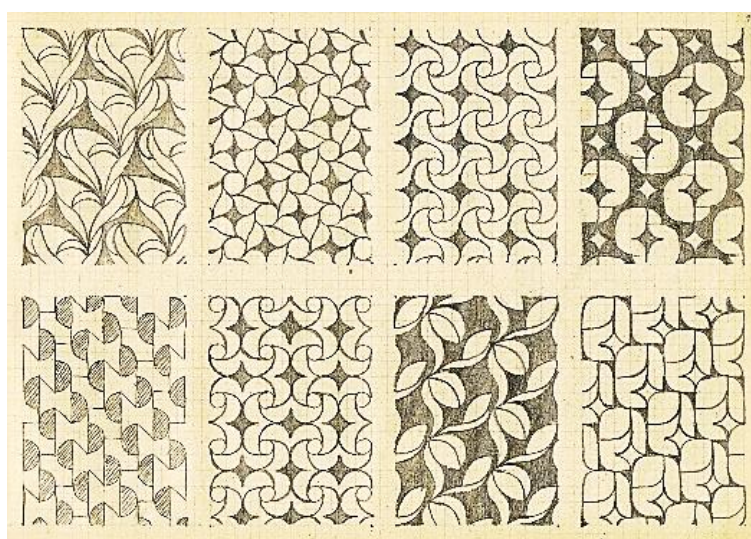
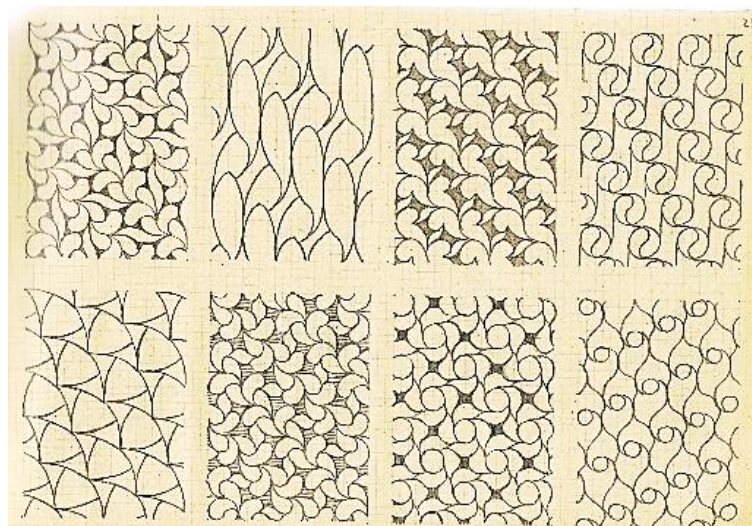
Így is történhetett volna

1950 nyarán befejeződött a falusi iskolám a nyolcadik osztály végével. 14 éves voltam, egy fejhossz-szal még rövidebb és „osztályidegen”. Hogy mit jelentett osztályidegennek lenni, azt talán mai, ifjabb olvasóimnak már el kell magyaráznom. A „népi demokráciában” vidáman kijelentették, hogy minden munkaadó „kizsákmányoló” volt, és mert a „kizsákmányoló rendszer”, amely szerintük a háború előtti Magyarországon dült, a munkát vállaló, vagy paraszti népréteggel szemben igazságtalan volt, ezt úgy lehet leginkább ellensúlyozni, hogy most akkor, egy másik népréteggel kell igazságtalannak lenni, és államilag átvenni a kizsákmányolást, ami persze sokkal általánosabb és hatékonyabb, mint amikor csak elszórtan, néhány kizsákmányoló igazságtalankodik. Tehát az egykori „kizsákmányolók” gyerekei a nyolcadik általános iskolaév után nem mehetnek magasabb fokozatú iskolákba, merthogy azok a munkásosztálytól idegenek. Persze, hogy voltak a háború előtti Magyarországon igazságtalanságok, de messze nem volt minden munkaadó kizsákmányoló, és mégha az lett volna is, mit tehetnek arról a gyerekeik? Szóval ez a komunisták részéről rém buta, kicsinyes és általánosító bosszú volt, amely aztán bumerángxént csapott vissza az ország gazdaságára, mert hiszen az egykori munkaadók egy része a magyar értelmiség volt. És ennek az értelmiségnek az elgáncsolásával az állam az egész országot büntette és így persze sajátmagát is.

Nyilvánvaló volt, hogy házunkat és „hatalmas” – 15 hektárnyi – birtokunkat hamarosan föl kell adnunk, amint a komunistáknak sikerül hatékonyan kiépíteni a mindent romboló rendszerüket. Ezt azért írom le ilyen részletesen, mert ma Nyugateurópában egy ugyanilyen bunkó és hazaáruló hatalom van kialakulóban, sőt, részben már nyeregben, amelynek minden mindegy: a kultúra, az ipar, a mezőgazdaság tönkretétele kicsit sem érdekli, csak egy a fontos számára, hogy hatalmon maradhasson! Ezt a rendszert akarják minden áron Magyarországra kényszeríteni! Természetes, hogy ilyen, saját ülő-ágát lefűrészelő rendszert aztán nem lehet soká fönntartani, de addigra mire minden tönkrement, azok akik a disznóságot okozták, már régen meg-dúsgazdagodtak és eltűntek a színről. Amit hátrahagynak, az majd évtizedekig bajlódik az újra talpraállással. És a régi kultúra visszaállítása nem is fog sikerülni mert közben, például Németország, Franciaország, Anglia mohamedán többségű állammá alakul át...

A mi családunk közönséges és igazságos munkaadó volt legalább száz éve. Érdekes erről a faluban (Mecseknádasdon) érdeklődni. Házunk egyik felét megvette egy kőfaragó a faluból. Hozzá álltam be inasnak. Egy másik, falubeli gyerekekkel együtt ketten voltunk inasok. Sajnos a mesterünk régimódi ember volt és velünk végeztette el az összes, előadódó házkörüli munkát, ahelyett, hogy a szakmából tanultunk volna valami érdemlegeset. Régimódisága a megkövetelt munkaidőből is látszott: reggel héttől, este hétig – szombaton csak ötig – tartott a munkaidőnk, egy órányi ebédszünettel. Ez 70 óra heti munkaidő, ha jól számoltam... Több, mintha egy héten 8 napot dolgoztunk volna 8-8-órás munkanapokkal!

Az egyórányi ebédidőt – ebédelésen kívül – textilminták, csempeminták, tapétaminták tervezgetésével és rajzolásával töltöttem. Néhány rajz, azokból az ebédidőkből (a rajzok – azóta erősen megsárgult – A4-es papírlapokon vannak.):

Na és mi volt a (nem házkörűli) munkánk? A mester, rég nem ápoltsírokról márvány sírköveket vásárolt össze (olcsón), amelyekről nekünk kellett lecsiszolni a fél centiméter mély, eredeti írást. Igaz, rendszerint csak a nagy betűk voltak olyan mélyek, például a nevek, de azok miatt az egész kő felületét olyan vastagon kellett lecsiszolnunk. Sőt, néha a V-alakú bevésés

aljáról repedés hatolt a kőbe esetleg további egy-két miliméter mélyen. A kő két fa-bakra volt fektetve és mi, egymással szemben állva, féltéglá méretű csiszoló köveket tologattunk-huzogattunk hosszában, vízzel kenve a műveletet. A csiszolókövet rongy darabbal fogtuk ugyan, de a napokig tartó csiszolásnál untig elégszer csúszott a kezünk a kőre ahhoz, hogy az ujjaink hegye is lekopjon és szivároгjon belőle a vér. Az írás kicsiszolása után következett a finomra csiszolás és a fényesítés. Mindent kézzel csináltunk, testi munkával.

Viszont az is előfordult, hogy a csiszolástól még vízzel átitatott követ túl hamar vette kézbe a mester és véste bele az új szöveget. Eközben száradt ki a kő és megjelent rajta „a régi írás szelleme” zsírfoltszerű alatomossággal. Ilyesmi persze a márvány fajtájától is függött. Ezt a szép, fehér, carrarai márvány nem csinálta. Máig a fülemben van a mester káromkodása, aki ezt akkor vette észre – akkor száradt ki a kő eléggé – amikor már a teljes új szöveget belevéste. De kárörvendezni nem tudtunk rajta, mert kezdhettük újra a szöveg-kicsiszolást, olyan kövön, amit már egyszer befejeztünk és fényesítettünk...

Mit csinál az ember (esetemben: a gyerek) feje ilyen, robotoknak való testi munka mellett? Nagyon érdekelt a csillagászat és azon belül a Naprendszerünk bolygói, főleg persze a Mars és a Vénusz, amelyeken akkor még életet, sőt, civilizációkat is szabad volt sejteni. Folyton azokon járt az eszem. Három évvel korábban a pécsi Cisztereknél osztályfőnökömtől, aki cisztercita pap volt (Kelecsényi Ákos) azt hallottam, hogy valamikor majd a világszerte sugározható televíziós közvetítéseket a Föld körül keringő műholdakkal fogják megoldani. Erre azért lesz szükség – mondta – mert a fránya tévéhullámokat nem veri vissza az a légréteg, amely ezt – jótékony módon – a rádióhullámokkal megteszi. Ez akkor olyan utópia volt, helyesebben számomra olyan utópiának hangzott, mintha ma azt mondanám, hogy valamikor majd a Titánon, a Szaturnusz óriási holdján, állandó kutató állomáson fognak emberek dolgozni. Azt már kisgyerek koromtól tudtam, hogy a világűrben egyetlen járműfajta működik, az, amelynek rakéta meghajtása van. Az akció-reakció elvét – talán nem ezekkel a szavakkal – már tényleg kisgyerek korom óta ismertem. És hogy a rakéták „mit tudnak”, az a második világháborúban szomorú módon vált ismertté. Elképzeltem magamnak, hogy egyszer majd rakéta repül a Mars fölött és televízió közvetíti, ami alatta zajlik és mi láthatjuk az ottani erdőket, mezőket, városokat...

Teljesen természetesnek vettem, hogy ott vannak erdők, mezők, városok. Sőt, fordítottnak, el sem tudtam képzelni, hogy ott ne lennének erdők, mezők, városok...! Az akkori távcsövekkel nem sok érdekességet, részletet lehetett látni a Mars felületén. Az olasz Schiaparelli 1877-ben bizonyos vonalakat vélt fölismerni rajta, amiket aztán félreértve csatornákként emlegettek. De hát azok 1950-ben még tényleg lehettek volna akár csatornák is. Schiaparelli megfigyelései után kerekén húsz évvel írta meg H. G. Wells híres regényét a Világok harcát, amelyet nyolc-kilenc éves koromban ismertem meg. Mi okom lett volna nem hinni egy marsbeli civilizációban? Igaz, az eszembe se jutott – Wells regényének ellenére – hogy a marslakók idejönnének háborúztatni velünk, noha éppen akkor járt a második világháború a vége felé. Ma is bődületes baromságnak tartom azt az elképzelést (amely számtalan regény alapja és tárgya), hogy idegenek idejöjnek, mert el akarnak venni tőlünk valamit, legrosszabb esetben az egész Földet, hogy azt aztán saját életterükként használják. Ez nagyon-nagyon nagy marhaság! Először is, nem tudnak idejönni, még kutató expedícióként sem, nemhogy Földet-elfoglaló, óriási haderővel. Ennek három oka van, lesz és marad örökre: 1) Túl nagyok a távolságok. 2) Nagyon nagy sebességű járműhöz nincs elég energia (tehát olyanhoz, amely legalább a fénysebesség ezredrészét elérné). És végül 3) Az előbbieket miatti, elkerülhetetlenül hosszú utazásokon a kozmikus sugárzás még a mesterséges értelemmel ellátott robotokat is szétlőné, nemhogy élőlényeket hagyna életben! Másodszor pedig, az előbb felsorolt tényeket jól ismerve, miért akarnának idejönni, hiszen bármire lenne szükségük, a hadsereggel végzendő hódító utazásuk akadályainak legyőzéséhez viszonyítottan, miliomod résznyi erőfeszítéssel tudnának a saját bolygórendszerükben megszerezni, vagy akár előállítani mindent. Bármilyen eszeveszett (szinte lehetetlen) terv lenne a Mars lakhatóvá tétele, ha a Föld élhetlenné válik – például a

Nap túltüzeseződése miatt – az emberiség erre rá fog kényszerülni. És ez bármilyen lehetetlen (szinte megvalósíthatatlan) vállalkozás lesz, még mindig, legalább milliószor kisebb földadat, mint az emberiség áttelepítése lenne egy – mondjuk csupán – öt fényévnnyire lévő bolygóra!

A Vénusszal más volt a helyzet, noha az jobban megközelíti a Földet, mint a Mars, de ott nem a túl „gyenge” távcsöveinkkel volt a baj, hanem magával a bolygóval. Felhő veszi teljesen körül, amelynek csak a fényes, fehér felületét láthatjuk innen. Tehát a Vénuszon bármi lehetett, habár nehéz volt rajta barátságos világot elképzelni. Milyen hely az, ahol soha nem süt a Nap?

15 évvel később, 1965 júliusában – akkor már Zürichben éltünk – Feleségem Hannoverbe utazott, hogy meglátogassa a szüleit. Vesztére! Ugyanis akkor ott más vendégek is voltak, azt hiszem Feleségem húga is a férjével. Ilyenkor Anyósom – hogy ne legyen a fürdőszobában zűrzavar – megjelölte a törülközőket. Erre a célra különböző színű kis csíptetőket használt, amelyek pontosan olyanok voltak, mint a ruhaszárításnál használatos csíptetők, csak kicsiben, olcsón és élesen fröccsentve műanyagból. Legfőljebb másfél centiméter volt a hosszúságuk és a célnak jól és csinosan feleltek meg. Csakhogy Feleségem megrázta a törülközőjét. Nem csak úgy egyszerűen, mintha egy odatévedt katicabogarat akart volna lerázni róla, hanem két kézzel megfogva úgy, hogy a törülköző vége kipördülve gyorsuljon föl. Ha az ostor vége csinál ilyet, akkor csattan... A törülköző nem csattant ugyan, de a kis csíptető leröpült róla, elképzelhetően nagy sebességgel és pontosan beletalált Nejem bal szemébe. El sem tudom képzelni, hogy miért volt szükség erre a törülközőktől általában idegen mutatványra, de ilyesmin utólag eltűnődni teljesen fölösleges. Azonban mégis érdemes megemlíteni – fejcsoválva – hogy lám-lám, mi mindenből keletkezhet baleset! Rémületemben hanyatt-homlok rohantam föl Hannoverbe, amihez a munkahelyemen napokat kellett kivennem a szabadságomból. Ráadásul fölöslegesen tettem, mert Nejemet a kórházban sötét szobában tartották meglátogathatatlanul. A legkisebb érzelmi fölindulás is a szemének bevézését okozhatta volna. Legalábbis ezzel a rémmesével tessékelték ki a kórházból.

1965 július 15.-én a vonaton ülve, amely Hannover felé robogott, két dolgot képzeltem élnéken magam elé. Az egyik, Nejem borzalmas balesete volt. Ettől – az esetet sajnos túl élnéken elképzelve – még a „lelkem is borsódzott”. A másik pedig az amerikai Mariner 4 című marsszonda elrepülése a Mars mellett volt. A szonda aznap közelítette meg a Marsot, kereken 10 000 kilométernyire. Mars melletti elrohantában 21 fényképet készített a bolygó felszínéről, amelyek az első képek voltak egy olyan égitestről, melyet addig csak távcsövön át láhattunk, rém homályosan. Ez az akkori technika nagyon megtapsolandó csodája volt. Igaz a fényképek földre sugárzása napokig tartott, de hát ki törődött akkor ilyen aprósággal? Mindenki – jómagammal együtt – reszkető kíváncsisággal várta, hogy mit fogunk látni az eddig megfejthetetlen titokzatba burkolódzott bolygó felületén? Természetesen visszaemlékeztem a 15 évvel korábbi álmodozásaimra, a félig eszméletlenül zajló, robotszerű kőcsiszolgatások közepette.

Aztán jött a csalódás. A képek szürkén, elmosódottan krátereket mutattak, mintha csak a Hold felületéről készültek volna... Nem tudom, hogy „A Tudomány” mi mindent tudott már a Marsról 1965-ben, de én még az 1950-es álmodozásaim szintjén voltam. Ezért aztán az én csalódásom örületesen nagy volt. Szerintem, azaz, az akkori képzeletszintem szerint, a képeken ilyesmi is lehetett volna, ilyesminek kellett volna lennie:

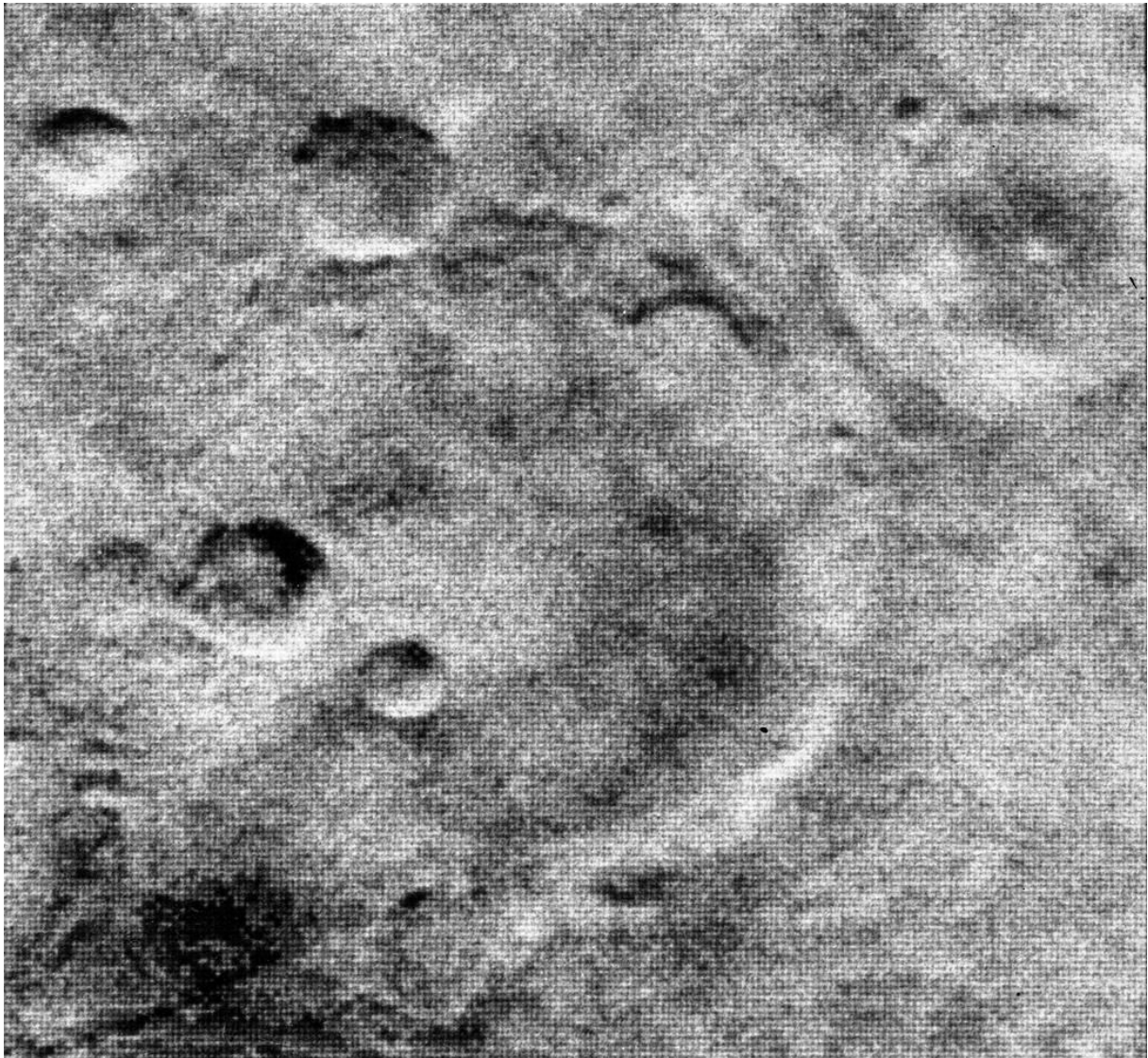
Az egyik képen határozottan látható egy téglalap alakú valami, valószínűleg épület. Mellette vonalak, egyértelműen úthálózat részei. Az egyik vonalon (úton) egy kis pont látható, ami a következő képen – amely kicsit később készült – már elhagyta a helyét, tehát nagy valószínűséggel jármű volt. Egy másik képen egy vonal (útvonal) megszakad. Kivehetetlen struktúrájú terület szakítja meg, ami valószínűleg erdő lehet, mert az útvonal folytatódik mögötte, mégpedig úgy, hogy az elképzelhetően az „erdőn” keresztül egyenesen haladt át. Egy további kép több szabályos, szögletes alakzatot mutat, sejtetően épületeket. Három képen sima, sík felület látható, valószínűleg vízfelület, de a felvételkor sajnos nem úgy állt a Nap, hogy a felületen valahol csillogás jelenhetett volna meg. Az egyik képen sötét, kanyargó vonal

csatlakozik a sima felülethez, erősen kiszélesedve a csatlakozás helyén. Valószínűleg folyó, delta-torkolattal. Egy másik képen hosszú, egyenes és meglehetősen széles vonal látható, sík terület közepén. Azon, nagy valószínűséggel repülőtér le- és felszálló pályáját látjuk....

De a fényképeken sajnos nem volt ilyesmi, csak szürke, reménytelenül élettelen kráterek...!

Feleségem szemének, a rettentő sérülés ellenére semmi olyan baja nem lett, amely zavarta volna a látását, de a szembogara nem maradt kerek... Micsoda elképesztő helyrehozó képességgel vannak még ezek a nagyon érzékeny szerveink is ellátva!!

Zollikerberg, 2026 II. 19.

A Mariner 4 képe a Mars-felszínről.⁵⁵⁴

---

⁵⁵⁴ https://www.nasa.gov/wp-content/uploads/2023/03/nssdc_m04_11ea.jpg.

A bölcs Konfúzius megállapításai és megjegyzései (aki nem tévesztendő össze Konfuciusz-szal!)

A lustaság egészséges,
és ihlet az unalom.
Ezzel szemben a szorgalom
győzedelmes hatalom.

*

Változik a világ,
és egyre gyorsabban.
Furcsán érzi magát,
aki változatlan ...

*

Nem valósult meg az álmod ?
Boldog lehetsz, mondhatom !
Különben törhetnéd fejed
egyre újabb álmokon ...

*

Ha Góliát homlokát
egy kő vérbe borítja,
talán Dávid tette volt:
kezében a parittyá.

*

Ha zabálnál, de nem teszed:
önmegtagadás.
Ám, ha nem tudsz ellenállni:
önmegdagadás ...

*

Ne hidd, mert az életedet
teszi csupán rosszá,
hogy akibe beleszeretsz,
jogod is van hozzá.

*

"Hegyeket mozdít el a hit".
Mondjuk s nem hiába.
Az azonban sajnos baj, hogy
gyakran rossz irányba.

*

Sokat adtak a világnak
mindenféle kolostorok,
ámde az életmód bennük
természetellenes dolog.

*

Majd' mindent kibír az ember
főképpen, ha fiatal.
De ha van, amit nem bír ki,
abba sajnos belehal.

*

Nem ételnek fogtál halat ?
Erre én csak egyet mondok:
mert a hálnak fáj a horog,
kedved bizony undok indok.

*

Mondják – s én tapasztalatból
osztom ezt a nézetet:
a közvetlen útnál gyakran
rövidebb a közvetett.

*

Minél többet tapasztalsz
– álljon itt most írva –,
annál többet viszel majd
magaddal a sírba.

*

Hogyha rosszul tudsz valamit,
önmagában nem nagy baj.
Ám, ha úgy hiszed, jól tudod,
ott kezdődik a nyavaly' ...

*

Két tűz között nem jó lenni.
Egymást lövik ? – Akkor sem !
Ám a helyzet rosszabb, hogyha
téged lőnek mindketten.

*

Ne hidd, hogy a középkor a
röneszánsszal megbukott.
Nézz körül és rögtön látod,
hogy állandó állapot !

*

A vallásszabadság elve
már régóta fáraszt.
Hisz az egyik a másikra
gyűlöletet áraszt !

*

Annak, amit tenni akarsz
majdnem biztos csőd,
hogyha elhalasztod, mire
lesz majd több időd ...

*

Az öregedő szalonna
előbb-utóbb avas.
Ami viszont rozsdásodik,
az nem más, mint a vas.

*

Nincsen kézügyesség,
tőled függ a kezed !
Gyakori gyakorlat
ügyességhez vezet.

*

A téhennek egy is elég,
nem kell neki hat alom.
S te ne feledd: boldogságot
nem pótol a hatalom.

*

Vagyon után akármennyit sírtok,
nem csak öröm, teher is a birtok.

*

Ismert tény, hogy egy csárdában
túl sok a két dudás.
Vannak esetek, melyekben
nem jó a sok tudás.

*

"A lassú víz partot mos".
– Ha kegyes a sors. –
E célra – hidd el nekem –
sokkal jobb a gyors.

*

Elméleted bármily bárgyú
– és legyen az bármily tárgyú –
s eszmefuttatásod dőre ?
Ne félj ! Találsz követőre ...

*

Ami régen olyan volt,
az ma már egészen más.
Csak egy a változatlan:
az állandó változás.

*

Lehet, hogy ez neked már nem is új:
lábadnak nagyujja mutatóujj.

*

Csak akkor vagy szabad ember
ha semmilyen birtok nem ver.

*

A kétségből nem fér hozzá semmi:
embertelen csak ember tud lenni !

*

Van-e, ki ne ismerné e
kellemetlen *szitut*:
Amíg nézed, nem forr a tej,
ha otthagysz, kifut !

*

Ami bükkfa, az nem tölgy.
Hegyek nélkül nincsen völgy.
S meg ne elégedj eggyel:
egy völgyhöz két hegy is kell !

*

Ropogós bőrrű malacot
noha élvezettel eszed,
az állatkát meg is ölni,
talán sosem lenne szived ...

*

Ami ősi, az a gyökér,
mely nélkül fa nem lehet.
Ám a gyökér fölött a fa
mást növeszt, nem gyökeret !

*

A jó kézműves megcsinál,
amit csak akar.
(Amit nem tud, azt nem akar,
nem olyan badar ...)

*

Ha a szappant kopás ellen
biztosítja Sára,
kétszer annyit fizethet majd,
mint a szappan ára ...

*

Rohan az idő, de
ne haragudj rája:
örökkévalóság
pányvás rabszolgája.

*

Van több olyan felekezet,
fölfal ! (Nem csak fele kezdet.)

*

Ember vagy, mert jó az eszed.
És azért jó, mert van kezved !

*

A kabátod vízhatlan ?
De te nem vagy hízhatlan ...

*

Elhiheted: minden egyén
önmagát tekintve egy ÉN.

*

Jobb a kora ártérítés,
mint később a kártérítés !

*

Nem egyforma minden kacsó;
néhány nőnek kell a *macho*.

*

Olyan gaz az ördögszekér,
amelyből az ördög se kér !

*

Az idő kegyetlen
és eközben szalad.
Mit ér, ha valaki
csak tehetség marad ?!

*

Fiatál fácskára, melyet a vad rágott,
utólag hiába húzigálsz nadrágot.

*

A mérgezés galád büntett.
Lelkiismereted büntet.

*

A háború otromba.
Sokminden dől ott romba !

*

Ostromod győzelme,
ha nem vált valóra,
talán mert szegény vagy
s nem telett falóra.

*

Őrizhetsz te kecskét, jakot,
csak sakkozva kaphatsz sakkot.

*

A szobor is furcsa alak,
ha a lényét fedi a lakk.

*

Azt nem tárja bölcs eléd,
Mint lesz emberből cseléd.

*

Úgy természetes a nyírfa,
ha egy ága sincs lenyírva.

*

Nem csak kerek dinnye görög.
Aténban a tűz is görög ...

*

A gyárkémény cserépből cső.
A falüreg veréb-bölcső.

*

Mert túl sok szeszt nyelt tán torok,
szédül a fej, test tántorog.

*

Nem minden hurka hurka szürke,
csak a szürke hurkú hurka hurka szürke.

*

Csak mert nagyon magas áru,
nem biztos, hogy jó az áru.

*

Nem mindig az a jobb bazár,
ahol számszerint jobb az ár.

*

Lakatosodnál jobb az ár ?
A másiknál tán jobb a zár.

*

Kőtoronynak vén a baglya.
A Földünknek fém a magja.
Pirkadatnak kél a Napja.
Kénykort dönt a nép haragja !

*

Életfeltétel az élc.
Humor nélkül nem is élsz !

*

A láz aláz !

*

Ha iszol és fogy a szeszed,
ami szintén fogy: az eszed.

*

A kérdés megoldhatatlan ?
Aludd ki magadat jobban !

*

Noha I.Q.-d elég magas,
ahhoz, hogy sünt ne simogass,
nem biztos, ha süllőt látnál,
rögtön tudnád, hogy az fogas.

*

Műanyagot hordtok ti már ?
Akkor nektek nem kell tímár.

*

Ha Prágában áll egy csehó,
ami télen fedi: cseh hó.

*

Bármi itt a Földön,
ha rendben nem lenne,
ne szidd érte Istent,
ha nem hiszel benne.

*

Hogyha túl drága a butik,
az ott vásárlók a butik.

*

Üldöznek, s a bőröd vékony ?
úgy leszel te találékony.

*

Bármi az, amit remélsz,
addig élsz, ameddig élsz.

*

"Ami késik, az nem múlik."
Mondják völgyben s hegyen.
Hát talán tényleg nem múlik,
de az idő megyen ...

*

A tudomány gyorsan halad
büszkén ünnepeljük agyunk.
Ám a csúcstól – ha van olyan –
rettentően messze vagyunk.

*

"Minden kezdet nehéz."
– E tétel nem vitás. –
De aztán nem ritkán
nehéz a folytatás ...

*

Erő titka: erotika ...

*

"Ami késik, az nem múlik."

Ámde ne is áltasd magad:

bár nem múlik, gyakran nem jön;

s éppoly gyakran el is marad ...

*

Így szólsz fiam. "Légy az enyém."

S szeretkezni bírtok.

Ám attól még nem a tiéd.

Egyiktek sem bírtok !

*

Nem sok, ha a kamat csupán

egyetlen egy százalék,

ezzel szemben rettenetes,

ha hajón egyszáz a lék !

*

Gyakran végez első helyen,

aki elég igénytelen.

*

Reménytelenné vált a cél ?

Föl akarod adni ?

Más teríti le a vadat

s abból nem fogsz kapni.

*

Tölgyerdőben – bár gyakran van –

alig-alig tűnik fel cser.

Orvosok közt még nehezebb

fölfedezni, ki a felcser ...

*

Minden nézőpont kérdése,

melyből nem csak egy van.

A gyémántot nem zavarja,

hogya csiszolatlan.

*

Nedves tapló a szikrától

nem lobban.

Száraz kútba hajított kő

nem csobban...

A bölcs Konfúzius tanácsai (aki nem tévesztendő össze Konfuciusz-szal)

Sóvárogva vársz áldást ?
Dolgoznod kell ! (Semmi mást ..)

*

Nem tanácsos megcsinálni
– habár lehet. –
Egynél többször ne forgassál
köpönyeget ...!

*

Hogyha nincsen rámáscsizmád,
Húzz lábadra rá más csizmát.

*

Hagyjál nyomot a világban,
amely szép és emberi.
És ne bántson, hogy az idő
egyszer azt is elnyeli.

*

*„Ha rövid a kardod,
toldd meg egy lépéssel !”*
Lustának születnél ?
Javíts rajt' ép ésszel !

*

Ha már megvetted a cipőt,
ne nézz más üzletben körül !
Ha az ember jobbat talál
– vétel után! – hát nem örül ...
(Szegény, szerencsétlen,
frissen nősült férfi,
jobb eztán, ha más nők elől
csukott szemmel tér ki.)

*

Aki sokat esz', az hízik.
Te csak azt edd, ami ízlik !

*

Ahol sok a tüskés rája,
ne fürödj, hogy ne lépj rája.

*

Írd a bölcs kis füzeted
legelső sorába:
*Ami olcsó, de vacak,
az rettentő drága !*

*

Ha akarsz csinálni szépet,
az órát te sose nézzed !

*

Káosz leledzik a zűrben.
Rendszerezd tehát az úrben !

*

Sokkal elérhetőbb a cél,
hogyha akaratod acél !

*

Ha az út ragacsos sarú,
nem jó lábbeli a saru ...

*

Akkor biztos nem jársz körbe,
ha az utad sosem görbe.

*

Csak, ha fekszik, taposs le tüt,
de irtsd ki a lapostetűt !

*

Hibátlan csak ritkán lehetsz,
ám ezt tudni kevés.
Legyen benned hibátlanra
való törekedés !

*

Talány még a nagy piramis
épültének útja ?
Szedjük szét, hogy földerítsük
s rakjuk össze újra !

*

Hogyha százéves leszel is,
mire utolér a holtad,
az életet itt a Földön
éppen csak hogy megkóstoltad ...

*

Aki minden percben alkot,
nincs igaza annak !
Pihenj s nézd mélázó szemmel,
mások mint rohannak ...

*

A dolgokat csinálni kell.
Újat nem mondok én nektek.
Csinálni kell, csinálgatni,
s egyszerre csak készen lesznek ...

*

Örülj, hogyha ma még
tiéd a diadal,
mert sajnos nem maradsz
örökké fiatal ...

*

Minden kezdet nehéz !
– Mondta ezt már más is –
csak hogy gyakran nehéz
ám a folytatás is !

*

Nagy gubanc lett a madzagod ?
Óvatosan bontsád.
Ha rángatod, a végén már
csak a késéd „bonthat”.

*

Nem árt most kicsit a
füledet hegyezni:
amit megtanultál,
meg is kell jegyezni!

Mennyire magyar még a „magyar”?

Elém toppant egy videó, amely egy régebbi magyar filmről szólt. Miután a filmet én is láttam valamikor, elkezdtem nézni. Nem nagyon akartam végignézni, de aztán mégis megnéztem. A filmnek nem az ismertetése volt, hanem inkább elemzése, mondani valójának boncolgatása. Rendkívül jónak találtam a szöveget, és ellentétben sok hasonló videóval a bemutatott képek mindig összhangban voltak az éppen elmondottakkal és nem valami egészen mást, egyáltalán nem odavalót mutattak. Kitűnő elemzés volt, minden állításával teljesen egyetértettem.

Csakhat aztán a használt „magyar” nyelv miatt még egyszer végignéztem és csak ilyen szempontból „elemeztem” és értékeltem ki ezt a hangsúlyozottan nagyon jónak talált filmelemzést. Sajnos hemzsegték benne az idegen szavak, kifejezések! És ezt most nem úgy mondom, mintha ez a szöveg ebből a szempontból valami szégyenletes kivétel lenne. Szomorú, hogy nem az, sajnos ilyen a mai „magyar”! Persze sok olyan idegen szó is szerepelt benne, amit nem is tudunk másképp mondani (például: *kultúra, dráma, cenzúra, film*, stb.) és sok olyan is, amit nem is szoktunk másképp mondani, pedig mondhatnánk (*brutális, etikett, démoni, disszidens*, stb.), ám sok olyan is található benne, aminek semmi keresnivalója nincs a magyarban, mint például a *fixáció, kontextus, emblematikus, improvizatív, narratíva, identitás, katartikus, kanalizál*, stb.

Kiírtam az előfordult idegen szavakat. Miután itt nehéz határt húzni a feltétlenül szükséges és elkerülhetetlen idegen szavak és a talán, vagy feltétlenül elkerülhetők között, a felsorolásban olyanok is szerepelnek, mint a már említett, megkövesedett szavak, mint a *film, kultúra, dráma*, stb. A szavak mögötti számok a szó előfordulási gyakoriságát jelentik. Összesen 163 szó került a jegyzékbe. A többszörös előfordulásokat is számítva 242 szót kaptam. A videó hossza 19 perc és 9 másodperc. Felmérésem nem ment odáig, hogy az elhangzott magyar szavakat is megszámláltam volna, de ha elosztom a 242-t 19-cel, majdnem 13 idegen szót kapok percenként. Íme az első percben elhangzottak: *kategória, paradoxon, kompromisszum, groteszk, dráma, koncepció, pátosz, satíra, metamorfózis, heroizmus, totalitárius, ideológia, abszurditás*. Gyönyörűen kitűnik az átlagos, percenkénti tizenhárom szó. Csillaggal jelöltem meg azokat a szavakat – ez az összesnek kerekén a kétharmada – amelyeket megpróbáltam volna – ha én írom a szöveget, vagy ha magyarra kellett volna fordítanom – magyarul mondani. Soknál ez teljesen természetes lenne, soknál talán csak körülírással sikerülne és némelyiknél ez a körülírás, vagy a magyar szóval történő helyettesítés erőltetetten hatna. Ilyen esetben mindig meggondolandó, hogy mi a nagyobb hiba, az erőltetett, de magyarul érthető körülírás, vagy az idegen szó, amelyet a hallgatóságnak csak nyolctizede, vagy esetleg csak tíz százaléka ért meg? Miután természetes, hogy a szöveget azért írom, vagy mondom, hogy megértssem a gondolataimat, véleményemet és nem valami feltűnési viszketegségből, vagy műveltségem fitogtatásából, az is természetes, hogyha a közönségem magyar, akkor az erőltetett körülírás a kisebb „hiba”, ami nem valami elvakult „magyarkodásból” történik, hanem a jobb érthetőséget szolgálja.

Itt most csak néhány szóra térek ki, hiszen a szójegyzékből bárki láthatja, hogy saját ízlésének megfelelően mit magyarítana és mit nem. Például a *briliáns* szóra, amely négyszer is előfordul, pedig minden esetben helyettesíthető lenne, valamely magyar szóval – stílusosan lehetőleg mind a négy esetben más-mással – például, *ragyogó, kiváló, kitűnő, csillogó*, vagy *csillogóan jól sikerült, káprázatos*, vagy akár *üditően találó*, stb. Vagy a háromszor előforduló *katartikus*-ra, amely mind a három esetben egyszerűen és meztelenül csak *megtisztítót* jelent. Ezt a szót akkor se használnám, ha tudnám, hogy hallgatóságomnak 95 százaléka biztosan érti, de így, hogy – meggyőződésem szerint – egy „közönséges” hallgatóságnak a húsz százaléka se érti, különösen értelmetlen lenne használni. Kétszeres ismétlése nem növeli az érthetőséget.

Talán a tízszeres megismétlése különböző összefüggésekben, lenne elegendő ahhoz, hogy a hallgatóságban kezdjen kikristályosodni a jelentése és a szó fogalommá válna. De hát ez csak abban az esetben lenne célszerű, ha a szöveg tanító szándékú... Az ötször előforduló *kontextus* minden esetben *összefüggést* jelentett, csak, csupán és semmi mást! Tehát helyettesítése magyar szóval, árnyalatnyit sem vont volna le (vonna le) a szöveg szabatosságából, kifinomultságából.

Igazságérzetem megkívánja, hogy a szövegről – a tartalmi kiválóságának megemlítésén kívül is – mondjak néhány dicsérő szót. A nem idegenből átvett, mai magyar divat-maflaságok közül csak egyetlen egy fordult elő a szövegben, az is csak egyetlen egyszer, a rém gyerekes *megkérdőjelezés*. Szerintem, hamár valakinek annyira tetszik a kérdőjel, akkor inkább használhatná a *kérdőjellel lát el* kifejezést, mint a *megkérdőjelezést*, ami nekem gonosz gyerek firkálmányának tűnik. Megkérdőjelez = kétségbevon, kérdésesnek tart. Van rá nem gyerekes szavunk! De a szövegben nem fordul elő olyasmi, ami mai magyar szövegekből szinte soha nem hiányzik, a *nem igazán*, a *fajsúlyos*, és az *alapvetően*. Az idegenek közül pedig: az *ikonikus*. Illetve, ha az *alapvetően* mégis előfordult volna, akkor helyesen, azaz értelemeszerűen azt jelentve, amit mindig is jelentett pusztító divatbajövetele előtt, különben megjegyeztem volna.

Erre a szóra, noha már többször megtettem, újra kitérek. Az angolban, de talán inkább az amerikai angolban, ugyancsak buta divatként terjedt el a *basically* lépten-nyomon történő, rém gyakori használata. Ezt valaki, valamikor *alapvetően*-re fordította, és azóta – úgy látszik – mindig mindenki kizárólagosan arra fordítja. Pedig a *basically* a legtöbb esetben, sőt, mondhatnám kizárólagosan, nem *alapvetően* jelent, hanem sokkal inkább az *alapjában véve* kifejezésnek felel meg. Az *alapvetően* kimondottan rossz fordítás, hiába áll úgy a szótárban. De az is lehet, hogy ma az angol nyelvterületen már nem abban az értelemben használják, mint régen*. Ráadásul a buta értelme úgy elterjedt Magyarországon, hogy ott ma minden *alapvetően*. Aszongya az időjárás jósoló muki – ezt már sok évvel ezelőtt hallottam – hogy „Ma *alapvetően* felhős idő lesz”. Vajon mihez tud alapot vetni a felhős idő? Amit mondani akart (akart volna, ha a fejébe nem fészkelte volna be magát az *alapvetően*-nek mindent előzőnlő használata), hogy *országszerte*, vagy *kivétel nélkül*, vagy *túlnyomóan*, vagy *többnyire*, vagy *hézag nélkül*, vagy egyszerűen: *teljesen* felhős lesz az idő. Már akkor hallottam olyat, hogy valakinek egyetlen, rövid mondatában háromszor fordult elő az *alapvetően*. Ma már vidáman használják ott, ahol a *tulajdonképpen*-t helyettesíti. Például: „A Góbisivatag *alapvetően* nem homoksivatag”. Itt jól látszik, hogy a mondatnak semmi értelme sincs, mert itt is joggal kérdezhethetnénk, hogy ugyan mihez vethetne alapot a Góbi nem-homoksivatagsága? De ha az *alapvetően* helyére berakjuk a *tulajdonképpen*-t, akkor rögtön érthető lesz, hogy a mesélő (tévében hallottam) mit akart mondani. Itt válik világossá az is, hogy a mondatnak hasonló értelme lesz, ha a helyére az *alapjában véve* kerül. Am a mondat valószínűleg így lett volna a legszabatosabb: A Góbi csak részben (vagy: csak kis részében) homoksivatag. És szerintem az *alapvetően* mindent elárasztó divatjának köszönhető az *alapvetés*, amit egyre gyakrabban hallok és nem emlékszem rá, hogy hallottam volna az *alapvetően* elburjánzása előtt. De hát, bár furcsa, miért ne létezen ott ahol értelme van, mint ahogy az *alapvetően* ellen sem lehet senkinek kifogása, ha ott használják, ahova való, azaz a jelentésének megfelelően.

*Talán ugyanaz történt vele, mint az ikonikussal (*iconic*), ami régen csak képszerűt jelentett és soha sem használták, viszont ma nagyon elterjedt és legalább féltucat fogalmat értenek alatta.

Zollikerberg, 2025 IX. 14.

Íme a kijegyzetelt szavak fölsorolása:

*Abszurd 4
*Abszurditás 3
*Absztrakt
*Adaptáció
*Adaptálható
Aktív 3
*Allegória
*Alternatíva
*Apokaliptikus
Apparátus
*Archetipikus
*Archetípus 2
Arisztokrata
*Atrocitás
*Bagatelizál
*Briliáns 4
*Brutális 2
Cenzúra
*Cinikus 6
*Démoni
*Diktatúra
Dinamika
*Disszidens
*Dokumentum
Dramaturgiai
Dráma 3
Dzsentrí
*Emblematikus
*Eszencia
*Etikett
Fanatikus
Figura 2
Film
*Fixáció
Forma
Formál
Formális
Front
*Funkcionál 3
Gasztronómia
*Genezis
*Gesztus 3
*Grotteszk 2
Harmonikus
*Heroikus
*Heroizáló

*Heroizmus
Hierarchia
Idealizmus
Ideális
*Identitás
Ideológia 8
Ideológiai
Ideológus 2
*Idiótáság
*Improvizatív
Intellektuális
*Interakció
*Irónia
*Kalkulált
*Kanalizál
*Kaotikus 2
*Karakter 5
Karikatúra
*Katartikus 3
Kategória
*Káosz 2
*Kollektív 5
*Komédia
*Komikus
Kommunista
*Komplex
*Kompromisszum 2
*Koncepció 3
*Konfliktus
*Konfrontáció
*Konkrét
*Konszolidáció
*Kontextus 4
Kód
Kreatív 2
*Kritika 3
*Krizis
*Krónikás
Kulturális 5
Kultúra
Kultúrpolitika
*Lájk
*Legitimitás
Logika
*Mechanizmus 2
*Megformált

Megkomponált
*Melankolikus
*Metafora
*Metamorfózis
Mikrovilág
*Minimális
*Mitikus
Modell
*Momentum
*Motiváció
*Naív
*Narratíva 3
*Navigál
Operett
Panoptikum
Panteon
Paradoxon
Passzív 2
Passzivitás
*Pátosz
*Pittoreszk
Poén
Politika
Politikai
*Portré
*Potenciál 2
*Pózolás
*Pragmatizmus
*Precíz
Premier
*Privát
*Profán
*Pszichológiai
*Radikális
Realizmus 2
*Redukál
Repertoár
*Rezignált 2
*Rezisztencia
*Rezonál 2
*Ritmus
*Rituálé
*Rutin
*Sematikus 3
*Spájz
*Spirituális

Szagrális
*Szatíra 3
*Szféra
*Szimbolizál
*Szimbólum
Szocialista 2
Szocializmus
*Sztereotípa
*Szuverenitás
*Teátrális
Tektonikus
*Terápia
*Tónus
Terror 2
*Totalitárius
*Totális 2
Tragédia
Tragikus
*Trauma 4
Trükk
Videó
*Vitalitás
*Vízió
Zsenialitás 4

*Szatirikus

Az újra feltett kérdés

Még nincs egészen fél éve annak, hogy ezt a kérdést tettem fel egy filmkritika szövegének elemzése után: Mennyire magyar még a mai „magyar”? Akkor azt állítottam, hogy az általam durván bírált szöveg nem elrettentő kivétel, hanem – bár jóval több mint elrettentő, de nem kivétel: sajnos ilyen a mai „magyar”! Azt hittem, hogy – szokásom szerint – kicsit túlzok ezzel az állítással. Hát sajnos nem! Most megint ráfanyalottam egy hasonló szövegelemzésre, mert újra kinyílt zsebemben a nyelvi bicska – képletesen szólva! – Bár ez nem is igaz: azt a bicskát sajnos már régen be sem lehet csukni! (E téren alig tudok olyan mondatot írni, amelyből kihagyható lenne a sajnos...!)

A Proxima Centauriról szóló, 28 percig tartó videóról van szó és, hogy ott mi mindent fedeztek föl a *James Webb* űr-csillagvizsgáló révén. A videó nem csillagászoknak szól, tehát nem szakembereknek, hanem ismeretterjesztő szándékú, „közönséges halandók” részére. Mielőtt a szövegről beszélnék, meg kell említenem, hogy sok ilyen videóban – ebben is – az a bökkenő, hogy nincs valódi képanyag. Mutatni sajnos semmi érdemlegeset nem tudnak, mert amiről szó van, az nem látható. Fantázia képeket kell föl sorakoztatniuk és persze időnként megmutatják „Dzsémsz Veb” barátunkat, de az egész videó tulajdonképpen, csak azért van, hogy el lehessen mondani mindazt amit fölfedeztek a csillagról és egyik bolygójáról és **az nagyon érdekes!** A csillagvizsgálóról is szó esik, helyzetéről, működéséről, képességeiről, stb. Jó a leírás, sok érdekeset tudhat meg róla az, aki ilyesmi iránt érdeklődik és eddig mindezt nem tudta. Szóval, valódi ismeretterjesztés és a szöveg nagyon jó lenne, ha...

...ha nem lenne tele olyan idegen kifejezésekkel, amelyek egy része még nem is található meg az idegen szavak szótáraiban! Jó lenne, ha ezekhez a kifejezésekhez magyarázat járulna! Vagy jó lenne, ha – istenbocsáss – ezek a fogalmak eleve magyarul hangzanának el benne! Igaz, tudományos tárgykörrel van szó. Csakhogy ha tudományos téren szeretnénk a hallgatóságunk ismereteit gyarapítani, akkor nem várhatjuk el, hogy a tudományág idegen szakkifejezéseit és azok jelentését, tehát az általuk fedett fogalmakat már mind ismeri. Éppen hogy ezeknek a szakszavaknak a magyarázata is az ismeretterjesztés, a „tudományos fölvilágosítás” főadata lenne! Mellesleg – elképzelhetően – a videó megalkotóinak is ez lehetett a szándéka...

A szöveget nagy valószínűséggel amerikaiból fordították le, tehát a benne rejlő – mi az, hogy rejlő? – rikoltozó – hibák: a szakkifejezések gátlástalan használata és meg nem magyarázása, nem a beszélő, hanem a fordító lelkén száradnak. A beszélő rendkívül kellemes hangon, nagyon szépen és érthetően beszél a nyelvünkön, azaz magyarul. Milyen szép lenne, ha a fordító is ennyire a lelkén viselte volna a nyelvünket. Ő sajnos csak félig fordított!

A „magyar hibák”: **Kétezerhuszonhatot** mondunk és nem **kettőezerhuszonhatot!** Legalább ott ne ebrudaljuk ki a nyelvünkéből a **két** szócskát, ahol az semmiképpen sem érthető félre, tehát semmiképpen sem jelenthet hetet! Gyönyörű lenne, ha mindenki tudatosan beszélne és nem darálná le majmolva a divatdumát, amit másoktól hall! Ugyanide tartozik (a „divatduma” alá), hogy ma nem csak emberekre, személyekre, hanem mindenre rámondják, hogy: **ő!** Kutya, varjú, szappan (!) minden lehet: **ő!!!** Ebben a szövegben kétszer fordul elő ez a szörnyűség. Egyszer gázok az **ők**. (Azt hiszem metán és oxigén. Lelki szemeimmel látom, ahogy karonfogva sétálgatnak **ők**...) Egyszer pedig lézersugár által meghajtott fényvitorlások. A beszélő aprócska hibája, hogy kettőzötten nyomja meg a millió l-jeit és a szimmetria m-jeit, sőt, az aszimmetriánál az írásban meg nem jelenő sz-hangot is hosszan ejti ki. De ez sem az ő hibája, mert – ahogy folyton hangoztatom – az idegen szavak írásmódja rendezetlen a helyesírásunkban! Ha a szimmetriát és a kommunikációt helyesen egy m-mel kell kiejteni, a milliót és az intelligenciát meg egy l-lel, akkor azokat úgy is kellene írunk!!! **ÉN úgy is írom!** Ez csak kevés példa, mert talán száz olyan idegen szó is idéltlenkedik a nyelvünkben, amelyek

megerősokolják a kiejtésünket azzal, hogy nem változtattuk meg az írásmódjukat a saját szabályainknak megfelelőre! Ízlés dolga eldönteni, hogy ezáltal a kiejtésünkből, vagy a szabályainkból csináltunk (és csinálunk folyamatosan) bohócot!

A szövegben előfordul a *koronográfia* szó. Kivételesen sor kerül a magyarázatra is: a műszer *eltakarja* magát a csillagot, hogy a „koronája”, a körülötte esetleg létező gázok láthatóvá váljanak. Igenám, csak hogy a szöveg – kétszer is – nem *eltakarásról*, hanem *kítakarásról* szól! Nem világos már előttünk egyes ígékötőinknek a jelentése? Szerintem olyasmit lehet *kítakarni*, ami *be* van takarva (hogy szép germanizmussal éljek...). A *ki* egyértelműen irányt mutat, mégpedig a *be*-vel elentéteset. A csillag esetében szó sincs irányokról!

Még egy „magyar hibája” a szövegnek, hogy benne az *egy* szócska legalább öt helyen fordul elő fölöslegesen, azaz úgy, ahogy az a németben szokásos és ezért el is nevezték germanizmusnak. Erre különös éberséggel figyelek, mert miután német nyelvterületen élek, ezt a hibát magam is rengetegszer elkövetem. Saját szövegeimet átolvasva is szigorúan „cenzúráznom” kell és irtogatnom a helytelenül – magyartalanul – használt *egy*-eket. Miért nem „cenzúráz” senki ilyen, a mitsem sejtő, ártatlan hallgatóságra zúdított szövegeket?!

A szöveg tárgyi hibái. Egyetlen, nagyon durva hiba csúszott a szövegbe (számomra elképzelhetetlen, hogy hogyan!): a Föld-Hold távolságot *huszonnyolcmiliárd*-négyszázezer kilométerben adja meg. A kerekén 400 000, azaz négyszázezer kilométer a helyes. Egy másik dolog, amit én hibának tekintek, de hát ez nyilván benne van az eredeti szövegben és nem vehető a fordítótól zokon, hogy nem nyírta ki belőle: a Dyson-gömb megemlézése és lehetőségének komolyanvétele. Ígérem, hogy erről fogok küldeni kimerítő írást, ugyanis ez olyan **bődületes baromság**, hogy szégyellem magam mindenki helyett, aki komolyan veszi!

Az idegen szavak, mint hibák. A jegyzékbe mindent lehetőleg abban a formában vettem bele, ahogy az a szövegben elhangzott. A szavak mögötti számok mutatják, hogy a szó hányszor fordult elő. Miután nem akartam már előre osztályozgatni, a jegyzékbe sok olyan szó is került, amit nem is nagyon tudnánk másképpen mondani, tehát azok nem a rosznéven vett, sőt, erősen rosznéven vett szavak. Ilyen például az *energia*, *aktív*, *szonda*, *molekuláris*, *filozófia*, stb. Csillaggal jelöltem meg azokat a fogalmakat, amelyeket én mindenképpen magyarul írtam volna, ha én fordítom a szöveget, még akkor is, ha esetleg körülírásokra kellett volna fanyalodnom. Piros csillag jelzi azokat a szavakat, amelyeknek semmi keresnivalójuk sincs magyar szövegben! Ilyenek az *extrém*, *horizont* (főleg, ha nem láthatár, hanem kilátás helyett használják!), *generáció*, *frekvencia*, *identitás*, *kémia*, *kontextus*, stb. Itt – természetesen – nem térek ki minden elítélendő szóra, csak néhányat említek meg (a jegyzéket végignézve, mindenki saját ízlése szerint állapíthatja meg, hogy mi az, amit elítél és azt mennyire).

Semmi értelme nincs a kisbolygót *aszteroidának* nevezni, ami szószerint lefordítva *csillagocskát*, vagy *csillagszerűséget* jelentene. *Csillagocskáknak* józan ember sosem nevezné ezeket az égitesteket. A *Tejútunknak* szép magyar neve van, igaz, hogy marhaság, mert a tejhez semmi köze, de hát a görögből vettük át, ott így nevezik. Ha már a görögben is kifogásolható, akkor miért kell nekünk még a görög szót is átvenni és nevezni *galaxisnak*? Az *univerzum* nyolcszor fordul elő a szövegben. A fordítónak egyetlen egyszer sem jutott eszébe *világegyetemnek*, vagy *világmindenségnek* nevezni. Pedig ezeknek a szavaknak magyarul van értelmük, és mert léteznek, érthetlenség, hogy idegen szót használunk helyettük. Vajon miért tesszük, mert egy szótaggal hosszabbak az *univerumnál*? Érdekes, hogy az ötszótagú *generációnál* a szó hosszúsága senkit nem zavar! Vidáman használják a *nemzedék* helyett, amely testvérek között sem hosszabb három szótagnál! És a *gravitáció* esetében sem zavar senkit – láthatóan a fordítót sem zavarta – hogy egy szótaggal hosszabb mint a *tömegvonzás*! Pedig a *tömegvonzás* értelemszerűen írja le a fogalmat, míg a *gravitáció*, szószerint lefordítva csupán *nehézkedést* jelent! A *civilizáció* tizenkétszer fordul elő noha, ha távoli bolygón élő értelmes lényekről van szó, akkor helyette, legalábbis néha, használható lenne a *társadalom*

szó, ami négyzótagú a hatszótagú *civilizációval* szemben. Ebből a néhány példából kitűnik, hogy a fordítónak eszébe sem jutott a magyar nyelvvel törődni és legalább néha a meglévő magyar szavakat használni ott, ahol az ő ízlése szerint használható, nem kivetni való az idegen szó és az többször is előfordul.

Kérdés: mennyivel lehet póríbbnak tartani az *ibolyántúlit*, mint nevetségesen tudományoskodónak a felemás *ultraibolyát*? Én – szemrebbenés nélkül – az *infravöröset* is *vörösön inneninek* mondom és írom! Mit kezd valaki, akinek esetleg még az is új, hogy a Proxima Centauri a Napunk legközelebbi szomszédja, ilyesmivel, mint: *geometriai koherencia*, vagy *specifikus konfiguráció*, vagy *gravitációs rezonancia*, vagy akár *termikus anomália*?!

Elnézést kérek a kedves Olvasótól, hogy nem állok neki mindezeknek az értelmét megmagyarázni. Ennek az írásnak nem a tudományos ismeretterjesztés a célja, hanem az afölötti szörnyülködés, botránkozás, hogy ma mi mindent tekintenek egyesek magyar szövegnek!

Íme néhány olyan példaszó, amelyeknek némelyikét (a viszonylag friss) szótárimban nem találtam meg, igaz oda csak kíváncsiságból néztem bele, mert a szavak jelentését ismerem (gyakran olvasok tudományos szövegeket németül és angolul, tehát ez nem csoda, a gusztustalan csoda az, hogy ilyen szavakat, magyarázatlanul vágnak a magyar hallgatóság fejéhez!):

Fotodisszociáció: a víz fény hatására történő fölbomlása hidrogénre és oxigénre.

Technoszignatúra: távoli csillag bolygóján annak jelei, hogy ott fejlett technikat használó társadalom létezik.

Protoplanetáris: az a gyűrű, amely egy bolygórendszer (naprendszer) kialakulásánál porból, gázból, törmelékből áll és a bolygók keletkezése előtt veszi körül az esetleg már gyulladozó, központi csillagot.

Rezonancia (amit ebben a szövegben jelent): ha egy csillag körüli bolygók, vagy bolygók körüli holdak keringése szabályosan, egymással összefüggően zajlik. Például a Jupiter négy nagy holdjának (a „Galilei-féle” holdaknak) a következő a *rezonanciája*: míg a legkülső háromszor kerüli meg a Jupitert, addig a belső szomszédja ezt hétszer teszi meg. Hozzá viszonyítva a következő befelé kétszer olyan gyors és a legbelső ugyancsak kétszer olyan gyors, mint a kifelé eső szomszédja. Érthetőbben leírva, a külső három köre alatt a belső szomszédja hét kört tesz meg, annak belső társa 14 kört, és annak belső szomszédja – tehát a legbelső a négy közül – 28-at.

Nyakatekert kifejezés a *termikus stabilitás*. Csupán annyit jelent, hogy nincs hőmérséklet ingadozás!

Ebben a szövegben nem is annyira az idegen szavak mennyisége a megrökönyítő, hanem sok használt szó „fájdalmassága”. Előző szövegemben erről a témáról filmkritikát elemeztem. Abban átlagosan, percenként 13 idegen szó hangzott el. Ebben a szövegben csupán kicsit több mint feleannyi: 6,9 szó, de szerintem az a szöveg mégis sokkal közérthetőbb volt, mint ez, a bár kevesebb, de nehezebben érthető, kevésbé ismert, nem csak idegen, de főleg tudományos szövegekben előforduló szavak miatt.

Íme a videó címsora:

<https://www.youtube.com/watch?v=juTsB49HTcs>

És a benne előforduló idegenszavak jegyzéke:

Abiótikus *	Kémia 4 *	Rezonancia
Aktív 3	Kémiai 4 *	Rutinszerű *
Anomáliák 3 *	Kombináció	Spektrális
Anomális *	Kommunikáció	Spektroszkópiái 2
Aszimmetrikus	Komplex 2 *	Spektrum *
Aszteroida *	Konkrét *	Spirális
Biológiai 4	Kontextus *	Stabilan
Bioszféra	Kontrollált *	Stratégiai
Blokkoló	Konvencionális *	Struktúra 3
Civilizáció 12	Koronográfia 2	Struktúrák 2
Csip	Koronográfiai	Szegmens *
Dekoratívak *	Kozmikus 4	Szimmetria
Dominál *	Kozmosz 4 *	Szimmetriák
Energia 4	Kriogén *	Szimuláltak *
Etikai	Megastruktúrák	Szkeptikus *
Evolúciós *	Mikroorganizmus	Szonda 3
Extrém *	Mikroszonda	Technika
Filozófia	Modell 2	Technikailag
Filozófiai	Modellezhetünk	Technológia 3
Formális	Modelleztek	Technológiai 6
Fotodisszociációja *	Modulált	Technológiailag
Fotoszintézis	Molekuláris	Technoszignatúra 2 *
Frekvenciák *	Monitorozták *	Teleszkóp 2 *
Galaxis *	Monumentális *	Tempó *
Generáció 2 *	Objektum 2 *	Termikus 2 *
Geológiai 2 *	Optimalizálva *	Ultraibolya *
Gravitáció *	Orbitális *	Univerzum 8 *
Gravitációs *	Ökológiailag	Vákuum
Hidrotermális *	Paradoxon	Zóna 2 *
Hipotézisek *	Passzív	Geometriai koherencia *
Horizont 2 *	Potenciális *	Gravitációs rezonancia *
Identitásunk *	Potenciálisan *	Kémiai kombináció *
Infrastruktúra	Precízitás *	Matematikai absztrakció
Infravörös 7 *	Projekttek *	Specifikus konfigurációk *
Intenzív *	Protoplanetáris *	Sztenderd modell
Kamera *	Reakció	Termikus stabilitás *
Kamerák *	Reaktív	Termikus anomáliák
Kaotikus *	Reprodukálás	Terminátor régió *
	Régió *	Tipikus profil *

Zollikerberg, 2026 III. 4.

És még egy kis mai magyar „magyarázat”, amit valahol a Wikipédián találtam.

33 szóból áll, ebből kettő ugyanaz, amit „magyaráz”, ámde további 7 idegen szóval!

„Az **etnogenezis** olyan történeti folyamat, amelynek menetében egy **populáció etnikus** egységgé formálódik nyelvi, **antropológiai**, **demográfiai** és **etnográfiai** tekintetben. Az **etnogenezis** lényegében **integrációs** folyamat, az együttélés következtében kisebb-nagyobb mértékben eltérő csoportok, néprészek **homogenizálódnak**.”⁵⁵⁵

Az **etnogenezis**, állati egyszerűen **népképződést** jelent!

És a „magyarázó” szöveg a fordításomban így hangzana **magyarul**:

Az **etnogenezis** olyan történeti folyamat, amelynek menetében egy népesség egységessé formálódik nyelvi, embertani és néprajzi tekintetben. Az **etnogenezis** lényegében egybeolvadási folyamat, az együttélés következtében kisebb-nagyobb mértékben eltérő csoportok, néprészek egységessé válása.

A **demográfiai** szót – ami **népességtant** jelent – kivettem a szövegből illetve, nem fordítottam le, mert hát itt a **népképződésről** van szó, nem kell külön hangsúlyozni, hogy az népességtani ügy, mert hiszen ez világos: erről van szó!

---

⁵⁵⁵ https://www.google.com/search?q=etnogenezis+&scas_esv=63e1c1c2b01bb700&sxsrf=ANbLn5sw_WHkbUYjBD0f9hwygASY4hvlQ%3A1774108594375&source=hp&ei=sr--aduGFcLri-gPhr28kQQ&iflsig=AFdpzrgAAAAAab7Nwnyrdej3W6vOjxR-PW44bgJiy3Nj&ved=0ahUKEwjbp7zErbGTaxXC9QIHYYeL0IQ4dUDCCY&oq=etnogenezis+&gs_l=Agdnd3Mtd2l6IgxldG5vZ2VuZXppcyAyBRAAGIAEMgYQABgFGB4yCBAAGIAEGKIEGgQABiABBiiBDIFEAAAY7wVII1B9QjQxYjQxwAXgAkAEAmAGiAaABogGqAQMwLjG4AQzIAQD4AQL4AQGYAgKgAsUBqAIKwgIHECMYJxjqAsICBxAuGCcY6gKYAxvxBT59UI2WWaKkkgcDMS4xoAfHArIHAzAuMbgHqgHCBwcyLTEuMC4xyAcegAgA&scient=gws-wiz